

Agnieszka Adamowicz-Pośpiech

Seria

w przekładzie

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2013

Seria w przekładzie

Polskie warianty prozy Josepha Conrada

Siostrze

[Kup książkę](#)

NR 3085

Agnieszka Adamowicz-Pośpiech

Seria w przekładzie

Polskie warianty prozy Josepha Conrada

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2013

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Historia Literatur Obcych
Magdalena Wandzioch

Recenzent
Jolanta Dudek

ZAiKS
Stowarzyszenie Autorów

Spis treści

Słowo wstępne	9
Podziękowania	15
Wykaz skrótów	17
<i>Rozdział 1</i>	
Seria przekładowa. Zarys problematyki	19
Diachronia i synchronia serii przekładowej	23
„Słowo wspólne” w serii przekładowej	25
Plagiat w przekładzie	26
Seria otwarć <i>versus</i> otwartość serii	28
„Wzorcowy przekład seryjny”	31
Seria przekładowa w ujęciu <i>Translation Studies</i>	32
<i>Retranslation</i>	38
„Hipoteza serii”	39
Metodologia badań serii przekładowych	41
<i>Rozdział 2</i>	
Kulturowe znaczenie przekładów dzieł Josepha Conrada	49
Epoka Młodej Polski	50
Dwudziestolecie międzywojenne	57
Okres wojenny i powojenny	63
Druga połowa XX wieku i wiek XXI	67
<i>Rozdział 3</i>	
Tłumaczenie dialektów, gwary marynarskiej i terminologii morskiej na przykładzie serii przekładowej <i>Murzyna z załogi „Narcyza”</i>	71
Recepcja <i>Murzyna z załogi „Narcyza”</i> w Anglii	72

Spis treści

Polscy tłumacze <i>Murzyna z załogi „Narcyza”</i>	76
Krytyka przekładu Zielińskiego	82
Terminy: „dialekt”, „gwara”, „żargon”	83
Dyferencjacja językowa w prozie Josepha Conrada	87
Przekład „polifonii języków”	88
Przekład dialektów i żargonów	90
Dialekty: <i>cockney, Scots, Irish English</i>	96
Język środowiskowy	115
Terminologia morska	124
Gwara żeglarska	142
Łabędzi śpiew	166
Rozdział 4	
Tłumaczenie jako interpretacja na przykładzie serii przekładowej <i>Tajfunu</i>	169
Tłumacze <i>Tajfunu</i>	171
Dominanta translatoryczna	174
Nazwy wiatrów: huragan, tajfun, cyklon, orkan	176
Nawiązania wewnątrztekstowe: opozycja „zła pogoda” – „tajfun”	179
Język figuratywny <i>versus</i> język literalny	190
Idiomy i wyrażenia metaforyczne	191
Język narracji	196
Animizacja	201
Przekład dialektu <i>pidgin English</i>	205
Gwara marynarska	210
Przekład przekleństw	213
Obcość w przekładzie	217
Intertekstualność <i>Tajfunu</i>	226
Rozdział 5	
Tłumaczenie nawiązań wewnątrztekstowych oraz intertekstualności na przykładzie serii przekładowej <i>Smugi cienia</i>	235
Tłumacze <i>Smugi cienia</i>	236
Nawiązania wewnątrztekstowe	240
Asocjema „shadow-line”	241
Asocjema „bottles”	249
Mikrofigury dotyczące zdarzeń nadnaturalnych	253
Nawiązania intertekstualne	258
Intertekstualność obligatoryjna	265
Intertekstualność opcjonalna	298
Posłowie	323
Nota bibliograficzna	327

Spis treści

Bibliografia	329
Indeks osobowy	361
Indeks rzeczowy	371
Spis fotografii i rysunków	379
Summary	381
Zusammenfassung	382

Słowo wstępne

Po sprowadzeniu [perskiego posłańca – A.A.P.] do Aten i przetłumaczeniu listu, który miał w języku asyryjskim, dowiedzieli się Ateńczycy, poza wieloma sprawami, że król nie wie, czego właściwie pragną Lacedemonczycy [...]¹.

Już od najdawniejszych czasów przekład był źródłem niezbędnej wiedzy, pomagał zrozumieć Drugiego. Nie podzielam tak radykalnego stanowiska jak George Steiner, którego zdaniem, każda komunikacja (nawet w tym samym języku) oparta jest na tłumaczeniu – tłumaczeniu intencji rozmówcy zakodowanych w języku – oraz zrozumieniu i uchwyceniu sensu przekazu drugiej osoby, sądzę jednak, że przekład był, jest i będzie fundamentem kultury. Ze względu na rozległość studiów nad tłumaczeniem w prezentowanej rozprawie proponuję głębszy namysł nad jednym tylko wymiarem zjawiska przekładu – nad jego seryjnością. Za wyborem tego aspektu dodatkowo przemawia fakt, iż dogłębna analiza przekładowa dzieł jednego autora pod kątem serii przekładowej nie była jeszcze, wedle mojej wiedzy, podejmowana.

W pierwszym rozdziale pracy przybliżyłam różne koncepcje serii przekładowej (translatorskiej). Terminy „seria przekładowa” i „seria translatorska” funkcjonują wymiennie w polskim przekładoznawstwie² obok ogólnego terminu „seria w tłumaczeniu”³; również w niniejszej rozprawie stosowałam oba pojęcia. Na

¹ TUKIDYDES: *Wojna peloponeska*. Tłum. K. KUMANIECKI. Warszawa: Czytelnik, 1988, s. 242.

² E. BALCERZAN: *Poetyka przekładu artystycznego*. „Nurt” 1968, nr 8, s. 23–26 (przedruk: IDEM: *Literatura z literatury. Strategie tłumaczy*. Katowice: „Śląsk”, 1998, s. 17–31); *Przekład artystyczny*. T. 2; *Zagadnienia serii translatorskich*. Red. P. FAST. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 1991; A. LEGEŻYŃSKA: *Tłumacz i jego kompetencje autorskie*. Warszawa: PWN, 1999, s. 217–221; D. URBANEK: *Pęknięte lustro: tendencje w teorii i praktyce przekładu na tle myśli humanistycznej*. Warszawa: Wydawnictwo Trio: Instytut Rusycystyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2004; E. KUJAWSKA-LIS: *Marlow pod polską banderą*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 2011, s. 20–39.

³ U. DĄBBSKA-PROKOP: *Nowa encyklopedia przekładoznawstwa*. Kielce: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Umiejętności, 2010, s. 187–188.

Zachodzie w dziedzinie *Translation Studies* używane jest określenie *retranslation*. W rozdziale otwierającym rozważania przedstawiłam także ewolucję pojęcia serii przekładowej, jaka dokonała się na gruncie polskim, wychodząc od koncepcji Edwarda Balcerzana przez cenne uzupełnienia Anny Legeżyńskiej i Grzegorza Ojcewicza. Anna Legeżyńska wprowadziła bardzo pomocne pojęcie „słowa wspólnego” w przekładzie, które pozwala na analizę podobieństw występujących w poszczególnych ogniach serii tłumaczeń danego utworu. Grzegorz Ojcewicz badał zakres otwartości serii, postulując wyczerpywalność serii w planie synchronicznym. Wysunął również propozycję badania „serii otwarć” tłumaczeń różnych dzieł jednego autora, zarówno w perspektywie synchronicznej, jak i diachronicznej. Jeżeli chodzi o zjawisko serii przekładowej na Zachodzie, odniosłam się do pojęcia *retranslation*. Badacze nie są zgodni co do znaczenia kulturowego tego zjawiska: krytycy francuscy (Antoine Berman, Paul Besson, Yves Gambier) sądzą, że dzięki ponownemu przełożeniu dzieła otwiera się przestrzeń dla doskonalenia kolejnych wariantów serii; natomiast słynny amerykański badacz przekładu – Lawrence Venuti – twierdzi, że *retranslation* stanowi potencjalne zagrożenie dla oryginału, ponieważ prowadzi do zwiększającego się stopniowo udomowienia (*domestication*) następujących po sobie wersji. Ponadto zarysowałam dekonstrukcyjne podejście do przekładu, które znosi kluczową opozycję oryginał – kopia. Giles Deleuze wprowadził kategorię Różnicy w miejsce klasycznej Tożsamości. To, co się powtarza w serii, nie jest takie samo, lecz różne. Powtórzenie zasadza się na Różnicy. Natomiast Jacques Derrida akcentował funkcję Powtórzenia i zaproponował koncepcję „źródłowości wtórności”; w miejsce idei „źródła” wprowadził kategorię „Różni”. Najistotniejsze w koncepcjach dekonstrukcyjnych jest podważenie (zdekonstruowanie) hierarchii oryginał (nadrzędny) – przekład/przekłady (subsydialne).

W rozdziale drugim przyjrzałam się kulturowemu znaczeniu tłumaczeń utworów Josepha Conrada w Polsce. Zarys historii recepcji dzieł autora *Tajfunu* w Polsce podzieliłam na kilka etapów: Młoda Polska, międzywojnie, okres wojenny i krótko po wojnie oraz czasy współczesne. Sposób odbioru dzieł autora *Lorda Jima* zmieniał się w zależności od kontekstu historyczno-kulturowego i politycznego. Badając tłumaczenia tekstów Conrada i ich oddziaływanie na kulturę przyjmującą, najjaskrawiej widoczne jest zjawisko „refrakcji” i „prze-pisania”. W zależności od charakteru „patronatu” dzieła Conrada próbowano wpisać w kanon literatury polskiej (patronat Stefana Żeromskiego) tak, by przekład był, operując dzisiejszymi terminami, „przezroczysty”, wiernie naśladował rodzime literackie wzorce⁴. Pisarza wciągnięto w debatę ideologiczną socjalistycznego PRL-u z zachodnim kapitalizmem i skreślono z listy książek wydawanych i wznawianych w Polsce („patronat” socjalistycznej władzy). Ta,

⁴ Terminy „refrakcja”, „prze-pisanie”, „patronat” wyjaśniam w pierwszym rozdziale pracy.

z konieczności krótka, historia recepcji przekładów dzieł jednego autora jest dobrą egzemplifikacją ogólnych obserwacji Venutiego, wedle którego tłumaczenie nie jest zdarzeniem neutralnym i nie powstaje w pustce ideologicznej, kulturowej czy historycznej.

Przekład – pisał Venuti – oznacza, oczywiście, przepisywanie tekstu oryginału. Każde przepisanie, bez względu na jego intencje, odzwierciedla pewną ideologię i poetykę i jako takie manipuluje literaturą tak, aby funkcjonowała w społeczeństwie w określony sposób. Przepisywanie jest manipulacją podjętą w służbie określonych sił czy władzy i w swych aspektach pozytywnych może pomóc w przekształceniu literatury i społeczeństwa. Przepisywanie pozwala na wprowadzenie nowych pojęć, nowych *genre'ów*, nowych rozwiązań, a historia przekładu jest także historią literackich innowacji, kształtującej władzy jednej kultury nad drugą. Lecz przepisywanie może także zawładnąć innowacją, hamować ją i zniekształcać. W czasach stale pogłębiających się manipulacji wszelkiego rodzaju studia nad manipulacyjnymi procesami w literaturze na przykładzie tłumaczenia pomogą nam uzyskać większą świadomość świata, w którym żyjemy⁵.

Wpływ szeroko rozumianych uwarunkowań kulturowych⁶ (historycznych, ideologicznych, społecznych) na wysokość nakładów dzieł Conrada oraz inicjowanie nowych tłumaczeń jest nie do przecenienia w wypadku tego pisarza i wymaga osobnego szczegółowego opracowania. W tym rozdziale jedynie zasygnalizowałam, jakie czynniki kształtowały odbiór powieści autora *Nostromo* i kto sprawował „patronat” (nadzorował, wprowadzał, interpretował, wybierał tłumaczy) nad edycjami jego dzieł.

Rozdziały od trzeciego do piątego stanowią część analityczną pracy. Analiza serii przekładowych nie musi polegać – jak słusznie zauważyła Anna Bednar-

⁵ L. VENUTI: “Translation is, of course, a rewriting of an original text. All rewritings, whatever their intention, reflect a certain ideology and a poetics and as such manipulate literature to function in a given society in a given way. Rewriting is manipulation, undertaken in the service of power, and in its positive aspect can help in the evolution of a literature and a society. Rewritings can introduce new concepts, new genres, new devices, and the history of translation is the history also of literary innovation, of the shaping power of one culture upon another. But rewriting can also repress innovation, distort and contain, and in an age of ever increasing manipulation of all kinds, the study of the manipulative processes of literature as exemplified by translation can help us towards a greater awareness of the world in which we live”. Tłumaczenie polskie podaję za: A. PIŚARSKA, T. TOMASZKIEWICZ: *Współczesne tendencje przekładoznawcze*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza, 1996, s. 59–60.

⁶ J. BRZOZOWSKI omówił ogólnie znaczenie tła historyczno-literackiego przy analizach przekładów w: *Ślad epoki w przekładzie*. W: IDEM: *Czytane w przekładzie*. Bielsko-Biała: Wydawnictwo ATH, 2009, s. 21–28.

czyk – na określaniu hierarchii poszczególnych wersji tłumaczeń na skali od najgorszego do najlepszego. Może opierać się na odnotowaniu zmian zachodzących na przestrzeni lat w kolejnych elementach serii i próbie odpowiedzi, dlaczego poszczególne warianty różnią się od siebie⁷. Dlatego też w każdym z rozdziałów analitycznych nakreśliłam kontekst historyczno-kulturowy, w którym powstało analizowane dzieło (reakcje brytyjskiej krytyki, opinie pisarzy wyrażane w korespondencji, wreszcie wypowiedzi samego autora związane z utworem lub odbiorem krytyków), przytoczyłam (jeśli takowe istnieją) sądy pisarza o polskich wersjach jego dzieł (tak jest w przypadku *Murzyna z załogi „Narcyza”*), przedstawiłam sylwetki tłumaczy i warunki kulturowe, w jakich przygotowywali tłumaczenie, oraz skomentowałam parateksty dotyczące danego przekładu (posłowania, recenzje krytyczne czy wywiady prasowe). W rozdziałach analitycznych skoncentrowałam się na kilku teoretycznych zagadnieniach przekładu w ramach wybranych serii przekładowych. Zdając sobie sprawę z rozległości pola badawczego, zarówno z wielości problemów translatorskich, jak i liczby istniejących tłumaczeń prozy Conrada, zmuszona byłam do jego zawężenia. Wybrałam te problemy translatorskie, które, w mojej ocenie, są naczelnymi zagadnieniami współczesnej nauki o przekładzie. Problem tłumaczeniowy definiuję za Marią Piotrowską,

jako werbalny lub niewerbalny segment, który może wystąpić albo we fragmencie tekstu (na poziomie lokalnym), albo w tekście pojmowanym jako całość (poziom globalny). Mobilizuje to [...] tłumacza do podjęcia świadomej decyzji wyboru wśród istniejących opcji uzasadnionej strategii, procedury i rozwiązywania tłumaczeniowego⁸.

Należy jednak pamiętać, że „to, co rozpoznajemy jako problem w ramach danej pary tekstów [czy danej serii – A.A.P.], nie musi koniecznie stanowić problemu [...] w ramach innego badania porównawczego [...]”⁹.

Dla rozwiązania problemów translatorskich tłumacze stosują odmienne strategie. Pojęcie strategii definiuję – ponownie za Marią Piotrowską – jako „politykę globalną tłumacza wobec konkretnego zlecenia, całościową i kontekstowo uwarunkowaną politykę wobec tłumaczonego tekstu [...]”¹⁰. Niemiecki tłumacznik

⁷ A. BEDNARCZYK: *W poszukiwaniu dominanty translatorskiej*. Warszawa: PWN, 2008, s. 16.

⁸ M. PIOTROWSKA: *Proces decyzyjny tłumacza*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2007, s. 62.

⁹ G. TOURY: *Metoda opisowych badań przekładu*. W: *Współczesne teorie przekładu*. Red. P. BUKOWSKI, M. HEYDEL. Kraków: Znak, 2009, s. 213.

¹⁰ M. PIOTROWSKA: *Proces decyzyjny tłumacza...*, s. 72. Piotrowska podała niuanse definicyjne tego terminu.

Wolfgang Lörcher postrzega proces tłumaczenia jako spiralę nakładających się „strategicznych” i „niestrategicznych” zachowań tłumacza.

Te pierwsze wywołane są wystąpieniem trudności, która powoduje, że tłumacz aktywizuje świadome operacje mentalne w celu jej pokonania (np. poszukiwanie neologizmu w sytuacji pojawienia się leksemu, którego bezpośredni odpowiednik docelowy nie istnieje). Niestrategiczne zachowanie natomiast to naturalny płynny tok transferu między oryginałem i tekstem docelowym [...] ¹¹.

W badaniu serii wykorzystałam również kategorie szeroko rozumianej ekwiwalencji (relację przekładu do oryginału oraz stopień korespondencji) ¹². Koncentrując się na głównych zagadnieniach translatologicznych w obrębie danej serii, mogłam jedynie skrótowo zarysować także inne, relewantne, jak sądzę, problemy przekładowe dla poszczególnych utworów.

Rozdział trzeci poświęciłam serii *Murzyna z załogi „Narcyza”* przetłumaczonej dwukrotnie: przez Jana Lemańskiego (1920) i Bronisława Zielińskiego (1961). Starłam się pokazać, że sam język powieści silnie kształtował recepcję utworu w Anglii. Zastosowanie przez Conrada gwary marynarskiej i wprowadzenie języka podstandardowego (dialekt *cockney*, szkocki angielski i irlandzki angielski) zdeterminowało reakcję krytyków. Stąd też przekład dialektu i gwary, owa „polifonia głosów” w powieści, stał się naczelnym problemem translatologicznym, którego rozwiązania (rozwiązań) poszukiwałam w analizie dwóch polskich przekładów i oryginału. Drugim problemem tłumaczeniowym, jaki wyróżniłam dla tej serii, było zagadnienie terminologii. Analiza miała ustalić stopień transferu terminologii morskiej do kultury przyjmującej oraz przyczyny historyczno-kulturowe, dla których takowy mógł lub nie mógł zaistnieć.

Analizę polskich wariantów *Tajfunu* przeprowadziłam w rozdziale czwartym. Dla tej noweli Conrada jako wiodące wybrałam zagadnienie identyfikacji dominanty znaczeniowo-stylistycznej i związanych z nią metafor oraz kilka pomniejszych problemów tłumaczeniowych, takich jak stylizacja (żargon *pidgin*, dialekt marynarski), nawiązania intertekstualne, stopień egzotyzacji lub udomowienia przekładu, które przedstawiłam mniej rozległe. *Tajfun* przetłumaczono w Polsce trzykrotnie w znacznych odstępach czasowych: w 1926 roku pierwszego prze-

¹¹ Podaję za: ibidem, s. 61.

¹² Jak zauważył J. Munday, jest to jedno z najbardziej kontrowersyjnych pojęć w teorii przekładu, ale zarazem kluczowych (*The Routledge Companion to Translation Studies*. Ed. J. MUNDAY. New York: Routledge, 2009, s. 185). Olga i Wojciech Kubińscy zaproponowali odejście od terminu ekwiwalencji i powrót do starszego pojęcia wierności (ujmowanej w kategoriach nie tylko epistemologicznych, lecz także aksjologicznych). *Przekładając nieprzekładalne III*. Red. O. i W. KUBIŃSCY. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2007, s. 5.

kładu dokonał Jerzy Bohdan Rychliński, następnie w 1972 roku dla nowej edycji *Dzieł* Conrada opowieść przełożyła Halina Carroll-Najder wraz z konsultacjami marynistycznymi kapitana Józefa Miłobędzkiego i wreszcie najnowsze tłumaczenie na XXI wiek przygotował Michał Filipczuk w 2000 roku.

W ostatnim rozdziale podjęłam problem nawiązań wewnątrztekstowych i intertekstualności w przekładzie. Zagadnienia te omówiłam na przykładzie serii *Smugi cienia*. Celowość odtwarzania w przekładzie referencji intertekstualnych nie budzi obecnie żadnych wątpliwości, ponieważ jak wykazano, budują one strukturę semantyczną dzieła. Postawiłam jednak pytanie, czy wszystkie odniesienia do pre-tekstów są równie ważne; czy wszystkie w ten sam sposób powodują „nadwyżkę sensu”? Stałam się uzasadnić, za głosem innych badaczy, że niektóre nawiązania są opcjonalne i nie muszą być przekazywane w tekście sekundarnym. Dla udowodnienia tej tezy wprowadziłam między innymi pojęcie łańcucha intertekstualnego (Hatim i Mason). Natomiast intertekstualność obligatoryjną badałam, opierając się na klasyfikacji przytoczeń, zaproponowanej przez Annę Majkiewicz. Polskie warianty, które analizowałam, to wersje Jadwigi Sienkiewiczówny, Jana Józefa Szczepańskiego i Ewy Chruściel.

Badając kolejne elementy serii przekładowych, powstałe na przestrzeni ponad stu lat, dostrzegłam odmienne – czasem kompatybilne, nierzadko jednak sprzeczne – „polskie oblicza” Conrada. Zasadne wydaje się więc mówienie o „wariantach prozy Conrada” w kulturze polskiej lub, innymi słowy, o „polskich Conradach”. Bezsprzecznie istnieje, moim zdaniem, potrzeba, po pierwsze, badania dawnych przekładów, by wskazywać miejsca nieciągłe, gdzie rozbieżności są tak istotne, że dają nam różnego Conrada; po drugie, potrzeba nowych przekładów na XXI wiek, odkrywających Conrada wielokulturowego, komicznego, Conrada prowadzącego do spotkania obcych kultur¹³.

Swą rozprawą starałam się odpowiedzieć, chociaż częściowo, na tę pierwszą potrzebę i pokazać, jak zmieniał się obraz prozy Conrada w ciągu minionego wieku – jak ewoluowały przekłady jego dzieł na tle zmieniającej się kultury przyjmującej oraz wzrastającej świadomości tłumaczy¹⁴.

¹³ Por.: R. HAMPSON: *Cross-Cultural Encounters in J. Conrad Malay Fiction*. Palgrave: Macmillan, 2001; M. PACUKIEWICZ: *Dyskurs antropologiczny w pisarstwie J. Conrada*. Kraków: Universitas, 2008.

¹⁴ Na szczególną rolę tłumacza w kulturze docelowej wskazała A. BEDNARCZYK: *Kulturowe aspekty przekładu artystycznego...*, s. 24–32 oraz J. JARNIEWICZ: *Gościnność słowa. Szkice o przekładzie literackim*. Kraków: Znak, 2012.

Podziękowania

Prezentowana książka jest efektem wieloletniej fascynacji życiem i twórczością Josepha Conrada oraz wynikiem zainteresowania ciągle rozwijającą się dziedziną *Translation Studies*. Pragnę wyrazić wdzięczność Panu Profesorowi Stefanowi Zabierowskiemu za nieustające wspieranie moich studiów nad twórczością Conrada. W dyskusjach i rozmowach z Panem Profesorem powstało wiele pomysłów wykorzystanych w tej rozprawie.

Serdecznie dziękuję także Pani Profesor Aldonie Skudrzyk, Pani Profesor Bożenie Tokarz, Panu Profesorowi Piotrowi Fastowi, Panu Profesorowi Jackowi Czajewskiemu, Panu Doktorowi Zbigniewowi Kosiorowskiemu, Pani Magister Marzenie Tofilskiej, którzy udzielali mi cennych konsultacji w specjalistycznych dziedzinach (socjolingwistyki, translatoryki, marynistyki i języka łacińskiego).

Osobne podziękowania należą się Pani Profesor Jolancie Dudek, kierownik Ośrodka Dokumentacji i Badania Twórczości J. Conrada Uniwersytetu Jagiellońskiego, za umożliwienie mi wygłoszenia wielu fragmentów pracy na sesjach Polskiego Towarzystwa Conradowskiego i wnikliwe uwagi dotyczące pracy.

Za wszelkie wskazówki merytoryczne dziękuję Pani Profesor Ewie Borkowskiej, kierownik Zakładu Kultury i Literatury Brytyjskiej Uniwersytetu Śląskiego, która życzliwie pochyliła się nad maszynopisem, oraz Pani Profesor Jolancie Dudek, która opiniowała *Serię w przekładzie...* do druku. Ich uwagi przyczyniły się do wprowadzenia cennych uzupełnień.

Napisanie tej książki nie byłoby możliwe bez życzliwości i fachowej wiedzy pracowników bibliotek, przede wszystkim Pani Magister Moniki Kwiek (Instytut Filologii Angielskiej, UJ), Pani Magister Barbary Kuś i Pani Magister Julii Szkocnej-Czarneckiej (Wypożyczalnia Międzybiblioteczna, UŚ), Pani Magister Henryki Mańki i Pana Magistra Stefana Czecha (Biblioteka Publiczna w Rybniku). Dziękuję im za pomoc w docieraniu do trudno dostępnych materiałów. Na moją ogromną wdzięczność zasługują także pracownicy administracyjni

Podziękowania

śląskiej anglistyki, którzy okazali mi pomoc związaną z technicznymi i organizacyjnymi aspektami przygotowania tej pracy: Pani Magister Bożena Leszkiewicz, Pani Magister Mirosława Wójcik i Pani Magister Beata Kalarus.

Bardzo dziękuję Pani Magister Barbarze Jagodzie za cierpliwość i benedyktyńską pracę nad przygotowaniem maszynopisu do druku.

Dziękuję za udostępnienie zdjęć Panu Profesorowi Zdzisławowi Najderowi, Pani Doktor Ewie Chruściel, Państwu Michałowi Szczepańskiemu i Katarzynie Szczepańskiej-Kowalczyk oraz Panu Maciejowi Gablankowskiemu, dyrektorowi wydawniczemu wydawnictwa Znak, i Pani Irenie Jagosze za zgodę na przedruk mapy Chin z książki Jonathana Fenby'ego *Chiny: upadek i narodziny wielkiej potęgi* (tłum. J. Wąsiński, J. Wołk-Łaniewski. Kraków: Znak, 2009). Chciałabym wyrazić swą wdzięczność Panu Tomaszowi Zielińskiemu za zgodę na publikację szkiców Bronisława Zielińskiego, które tłumacz wykonał, pracując nad przekładem *Moby Dicka*.

Kolejne podziękowania składam prezesowi Stowarzyszenia Autorów ZAiKS Panu Profesorowi Januszowi Foglerowi, członkom Zarządu, Panu Doktorowi Michałowi Komarowi oraz prezesowi Polskiego Towarzystwa Conradowskiego Panu Profesorowi Zdzisławowi Najderowi, członkom Zarządu, Pani Profesor Jolancie Dudek i Panu Profesorowi Stefanowi Zabierowskiemu za finansowe wsparcie pracy nad książką.

Wreszcie szczególną wdzięczność pragnę wyrazić moim kochanym Rodzicom, którzy zawsze pomagali mi w trudnych chwilach i zachęcali do dalszego wysiłku, oraz mojej Siostrze Katarzynie, której dedykuję tę pracę, dziękując za wsparcie, radę i miłość.

Wykaz skrótów

- Ch – tłumaczenie Ewy CHRUŚCIEL *Smugi cienia* (Kraków: Zielona Sowa, 2001).
- CL – *The Collected Letters of Joseph Conrad*. Eds. F.R. KARL, L. DAVIES. Vol. 1–9. Cambridge: Cambridge University Press, 1983–2009.
- CN – tłumaczenie Haliny CARROLL-NAJDER *Tajfunu* (*Tajfun i inne opowiadania*. Warszawa: Świat Książki, 1999).
- F – tłumaczenie Michała FILIPCZUKA *Tajfunu* (Kraków: Zielona Sowa, 2000).
- K – tłumaczenie Jadwigi SIENKIEWICZÓWNY (KORNIŁOWICZOWEJ) *Smugi cienia* (Warszawa, Poznań [i in.]: E. Wende i S-ka: Fiszer i Majewski, 1925).
- L – tłumaczenie Jana LEMAŃSKIEGO *Murzyna z załogi „Narcyza”* (Warszawa: Dom Książki Spółka Akcyjna, 1928).
- R – tłumaczenie Jerzego Bohdana RYCHLIŃSKIEGO *Tajfunu* (Warszawa: Tow. Księg. Polskich na Kresach; Skład Główny w Tow. Wyd. „Rój”, 1926).
- SJP Dor. – *Słownik języka polskiego*. Red. W. DOROSZEWSKI. T. 1–9. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1958–1969.
- SJP Kar. – *Słownik języka polskiego*. T. 1–8. Red. J. KARŁOWICZ, A. KRYŃSKI, W. NIEDŹWIEDZKI. Warszawa: Drukarnia E. Lubowskiego i S-ki, 1900–1908.
- Sz – tłumaczenie Jana Józefa SZCZEPAŃSKIEGO *Smugi cienia* (Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum, 1994).
- Z1 – tłumaczenie Bronisława ZIELIŃSKIEGO *Murzyna z załogi „Narcyza”* (*Z pism Josepha Conrada*. T. 3. Warszawa: PIW, 1961).
- Z2 – tłumaczenie Bronisława ZIELIŃSKIEGO *Murzyna z załogi „Narcyza”*, z konsultacją marynistyczną J. MIŁOBĘDZKIEGO (J. CONRAD: *Dzieła*. T. 3. Warszawa: PIW, 1972).

Indeks osobowy*

A

Abrams Meyer Howard 298, 299
Achmatowa Anna 31
Adamczyk-Grabowska Monika 264,
321
Adamiszyn Zbigniew 144, 146
Adamowicz Tadeusz 138
Anders Władysław 65
Anglicus Ducange 158
Aitken A.J. 108
Allen Graham 260
Ambros Aleksandra 55, 73
Amsterdamski Piotr 33
Andrews Richard 272, 289, 294
Andrzejewski Jerzy 61
Anusiewicz Janusz 146, 162, 163
Armstrong Paul B. 88
Arnold Mathew 299

B

Bachtin Michał 88, 89, 94, 95, 205, 259,
260, 268
Baker Mona 38, 262
Balbus Stanisław 259, 321
Balcerzan Edward 9, 10, 25, 39, 94, 100,
170, 174, 261
Baluch Jacek 41
Bałuk-Ulewicz Teresa 206

Barańczak Stanisław 25, 39, 41–43, 110,
174, 266, 269, 273, 278, 280, 284, 288,
291, 318, 319
Barnicki Krzysztof 23
Barthes Roland 246, 274
Bartmiński Jerzy 119, 136, 146, 162, 163
Bartoszyński Kazimierz 270, 275, 286
Bassaj Maria 253
Bassnett Susan 20, 21, 46, 47, 69, 95, 235
Bataille Georges 32
Baxter Katherine Isobel 265
Beardsley Monroe C. 253
Beaugrande de Robert-Alain 263
Bednarczyk Anna 11, 12, 14, 41, 44, 104,
170, 174, 214, 215, 235, 240, 241, 251,
261, 309, 321
Beer John 301
Bennett Arnold 74, 75, 121
Ben-Porat Ziva 263, 264, 321
Bensimon Paul 10, 40
Berent Waław 76
Berezowski Leszek 91, 92
Berman Antoine 10, 39, 40, 217
Berthoud Jacques 98, 117, 118, 122, 137, 158,
164, 165
Biedrzycki Miłosz 240
Biguenet John 37
Bhabha K. Homi 19, 20

* W indeksie nie uwzględniono nazwisk autorów wymienionych w *Bibliografii*.

- Bikont Anna 66
 Bilczewski Tomasz 33, 235
 Blackwood William 74
 Błaszak Marek 85, 86, 88, 144, 205
 Błeszczyński Jan 26
 Boduszyńska-Borowikowa Maria 73, 136
 Bolecki Włodzimierz 261, 263, 286
 Bolewski Jacek 269
 Boniecka Barbara 136
 Booth Joseph Warren 136
 Borges Jorge Luis 32
 Borkowska Ewa 15
 Borowy Waław 83, 147
 Bourdieu Pierre 238
 Braun Andrzej 117, 128
 Brecht Bertold 46
 Breiter Emil 62
 Bricmont Jean 33
 Brocki Zygmunt 116, 161
 Broich Ulrich 235, 304, 305
 Brooke Minnie 72
 Brown Carolyn B. 175, 190, 191, 196, 197
 Bruant Aristide 92
 Brzozowski Jerzy 11, 69
 Budrewicz-Beratan Aleksandra 266, 318
 Bukowski Piotr 12, 49, 71, 81, 206, 323
 Bułhakow Michaił 41, 240
 Burton Richard 32
 Burzyńska Joanna 99
 Buttler Danuta 150
 Bystrzydzieńska Grażyna 261
- C**
 Capote Truman 80
 Carabine Keith 122, 169, 175, 184, 250
 Carroll Lewis 26, 28, 41
 Carroll-Najder Halina 73, 169, 183, 185, 186, 193, 194, 197, 198, 202, 203, 211, 212, 214, 223, 231, 235, 324
 Catford John C. 96, 99
 Cetera Anna 25, 26, 45, 140, 266, 272, 282, 318
 Cervantes Miguel de 90
 Chambers Jack K. 87
- Chesterman Andrew 40
 Chruściel Ewa 14, 16, 69, 239, 240, 266, 269, 273, 278, 288, 289, 308, 324
 Chwalewik Witold 118, 266, 267
 Ciechowicz Jan 249
 Ciunović Małgorzata 152
 Clark H. Barrett 169
 Cockiewicz Waław 118
 Coleridge Samuel Taylor 298, 301, 302, 305, 306, 308, 309, 311, 312
 Coles Adlard 184
 Cooper James Fenimore 72, 73, 85, 96
 Courtney William L. 73
 Crane Stephen 72
 Crystal David 86, 87, 96, 119, 205
 Culler Jonathan 253, 262
 Curle Richard 71
 Cyceron 20
 Czachowska Jadwiga 78, 171, 237
 Czajewski Jacek 15, 137, 160, 177
 Czaplewicz Eugeniusz 89, 259
 Czasak Adam 213, 214, 225
 Czech Stefan 15
- D**
 Danek Danuta 241
 Dante Alighieri 20, 21
 Davies Lawrence 74, 254
 Davis Kenneth W. 71, 143
 Dąbrowska Maria 60, 66, 83
 Dąbrowski Marian 60
 Dąbska-Prokop Urszula 9, 38, 170, 178, 196, 229, 240, 270, 271, 277
 Degler Janusz 62
 Dejna Karol 102
 Deleuze Gilles 10, 33–35
 Derewiecki Marek 19
 Derrida Jacques 10, 33–37, 323
 Deumert Andrea 86, 122
 Dickens Charles 74, 75, 88, 96, 114, 121, 122
 Dłuska Maria 49
 Dobrogoszcz Tomasz 20
 Dobrzyńska Teresa 192, 195, 272, 274
 Domański Juliusz 19

- Doroszewski Witold 102, 103, 151, 153,
154, 158
Dubisz Stanisław 84, 85, 118, 158
Duda Henryk 20, 26
Dudek Jolanta 15, 100
Dulęba Władysław 110
Dürr Jan 50, 51, 57
Duszak Anna 241, 259, 260, 322
Dzieduszycki Wojciech 318
- E
- Eco Umberto 21, 245, 270, 275
Eliot Thomas Stearns 321
Engelking Anna 146
Eska Donata 245
Estreicher Karol 158, 159, 162
Evans Charles S. 97
Even-Zohar Itamar 24, 44, 47, 49
- F
- Fabe Dušan 122
Fabiszak Jacek 288, 289, 292, 316, 319
Fachard Alexandre 97, 98, 120
Faliccy Krystyna i Jerzy 259, 263
Fast Jakub 47, 261
Fast Piotr 9, 15, 22, 24, 25, 27, 31, 47, 170,
171, 173, 261
Faull Katherine M. 38
Fedewicz Maria Bożena 20, 299
Fenby Jonathan 221, 222
Filipczuk Michał 30, 69, 170, 173, 182, 183,
187, 192, 193, 197, 198, 202, 203, 211,
212, 215, 216, 223, 224, 231, 232, 324
Filipowicz-Rudek Maria 174, 176, 240, 261
Fogler Janusz 15
Ford Madox Ford 113, 120
Forster Edward Morgan 247
Foulke Robert 175
Frazer Gail 98
- G
- Gablankowski Maciej 16
Gajda Stanisław 86, 125
Galland Antoine 32
Gałąska Włodzimierz 302
- Gambier Yves 10, 40
Garnett Edward 73 i nast.
Gąsiorowska Maria 30, 31, 50, 55
Gąsiorowski Antoni 237
Genette Gérard 259
Gibińska Marta 279–281, 288, 289, 292,
316, 317, 319
Gibson Rex 272, 289, 294
Gide André 56, 114
Gile Daniel 40
Gilewicz Jolanta 236, 263
Gillon Adam 265
Glebova Olga 174
Głowiński Michał 259, 263
Goetel Ferdinand 62
Goethe Wolfgang 20
Golding Robert 88, 122
Goldsmith Oliver 40
Gołubiew Antoni 61
Gontarz Beata 64
Gordan John Dozier 71, 72
Gosk Hanna 235
Górski Konrad 127
Górski Tomasz 213, 261, 274, 279, 288
Górski Włodzimierz 114
Grabias Stanisław 84, 85, 102, 104, 118, 119,
146, 149, 158, 159
Grabowska Lidia 86, 159, 160
Grabowska Magda 86, 159, 160
Grabowski Ireneusz 128, 160
Graham Cunninghame R.B. 72, 121
Graham Jorie 240
Grajewski Wincenty 90, 259
Greene Graham 237
Grucza Franciszek 246
Gürçaglar S. Tahir 38
- H
- Haber Franciszek 125, 133
Hahn Wiktor 318
Hakluyt Richard 129
Halliday M.A.K. 92
Hampson Richard 14
Hand Richard 265
Hansen Gyde 40

- Hardy Thomas 114, 237
 Hatim Basil 14, 261, 289, 301
 Hawthorn Jeremy 88, 164, 241, 249, 253,
 254 i nast., 290, 310, 314
 Heine Heinrich 305
 Heinemann William 74, 99, 164
 Hejwowski Krzysztof 87, 241, 261
 Helleiner Jane 112
 Helsztyński Stanisław 266, 318
 Hemingway Ernest 49, 79, 237
 Herling-Grudziński Gustaw 62, 65
 Hermans Theo 24, 40, 44, 45
 Heydel Magda 12, 24, 29, 30, 45, 47, 49,
 69, 71, 227, 321, 323
 Hickey Raymond 110, 112
 Hieronim, św. 19, 20
 Hłasko Marek 80
 Holm John 206, 207, 210
 Holmes James 44
 Homer 20, 21
 Honey John 122
 Horacy 20
 Horzyca Wilam 58
 Hrehorowicz Uta 218
 Hulbert James 36
 Huxley Aldous 237
- I
- Ingarden Roman 143
 Ishiguro Kazuo 247
 Iwaszkiewicz Jarosław 25, 281
- J
- Jabłońska Patrycja 24, 29, 31
 Jabłkowska Róża 56
 Jagocha Irena 16
 Jagoda Barbara 16
 Jakobson Roman 206
 Janaszek-Ivaničkova Halina 236
 Janiszewski Ludwik 107, 112, 119, 120, 164
 Jarniewicz Jerzy 14, 23, 69, 170, 241, 292,
 324, 325
 Jarzębski Jerzy 143
 Jasienica Paweł 61
 Jasionowicz Stanisław 289
- Jaspers Karl 244
 Jenkins Harold 267, 272, 283, 294
 Jenny Laurent 263
 Jochum Klaus Peter 100
 Johnson David F. 160
 Joyce James 23
- K
- Kaczmarek Leon 104, 146, 158, 159
 Kaczorowska Monika 41, 43, 45
 Kakietek Piotr 213
 Kalaga Wojciech 266
 Kalarus Beata 15
 Kamiński Piotr 25, 27, 39, 140
 Kamuf Peggy 36
 Kania Stanisław 159
 Kapera Marta 288, 289, 319
 Kapuściński Ryszard 49, 80
 Karaś Halina 84, 85, 118
 Karłowicz Jan 100, 101, 145, 146, 151, 153,
 154
 Karwacki Ryszard 172
 Kasperski Edward 89, 259, 261
 Kasprowicz Jan 56, 76, 100, 300, 306, 307,
 311, 312
 Kaszewski Kazimierz 55
 Kendall Tina 38
 Kennerley Alston 163
 Kierszys Zofia 110
 Kimbrough Robert 71, 74, 106, 110, 117
 Kipling Rudyard 74, 75
 Kisiel Marian 31
 Kleczkowski Aleksander 127
 Klemensiewicz Zenon 100
 Kłobukowski Michał 30–32, 69
 Knowles Owen 71, 75, 121
 Koc Barbara zob. Kocówna Barbara
 Kocówna Barbara 24, 29–31, 50, 118,
 122
 Kokot Joanna 265
 Kolis Nijola 84, 118
 Kołodziejek Ewa 83, 84, 86, 118, 119, 124,
 125, 133, 147, 159, 160, 161, 165, 166
 Komar Michał 15, 122
 Komorowski Jarosław 281

Indeks osobowy

- Konieczna-Twardzikowa Jadwiga 170, 174, 240, 261
 Konopnicka Maria 55
 Kornilowiczowa Jadwiga zob. Sienkiewiczówna Jadwiga
 Korzeniowska Aniela 110
 Kosiorowski Zbigniew 15, 160
 Kosinen Kaisa 40, 41
 Kott Jan 65, 66
 Kowalczuk Michał 238, 379
 Kowalska Małgorzata 32–34, 71
 Kozak Jolanta 26, 34, 35, 140
 Koźbiał Jan 21
 Koźmian Stanisław 300
 Krajewska Wanda 50, 55, 56, 299, 300
 Krajka Wiesław 29, 169, 327
 Krasieński Zygmunt 60
 Kraskowska Ewa 22, 261, 262
 Kristeva Julia 259
 Kropiwiec Urszula 170
 Kryński Adam 17, 100
 Kryński Stanisław 298, 299, 301, 311, 312
 Kryzstofiak Maria 31, 261, 281
 Krzeczkowski Henryk 301
 Kubińska Olga 13, 19, 170, 241
 Kubiński Wojciech 13, 19, 170, 241
 Kuczyńska-Koschany Katarzyna 45, 245
 Kujawska-Lis Ewa 9, 29, 50, 163
 Kukulski Leszek 292
 Kumaniecki Kazimierz 9
 Kurek Krzysztof 265
 Kurkowska Halina 144, 145, 162, 163
 Kuś Barbara 15
 Kwiatkowski Jerzy 76, 77
 Kwieciak Alina 327
 Kwiek Monika 15
- L
- Lachmann Renate 260, 277, 286
 Lam Stanisław 301
 Lane Edward 32
 Lavoie Thomas 117
 Lebedziński Henryk 93, 94
 Lefevere André 20, 46, 47, 88, 95, 235, 238, 323
- Legeżyńska Anna 9, 10, 22, 25, 27, 41, 42, 170, 245, 269
 Lemański Jan 13, 30, 31, 58, 61, 76, 77, 83, 99, 113, 126, 137, 145, 323
 Leszkiewicz Bożena 15
 Leśmian Bolesław 76
 Leueven Zwart Kitty van 258
 Levý Jiří 94, 99
 Lewental Salomon 55
 Lewicki Roman 39, 90, 206, 217, 218
 Lewicki Zbigniew 23
 Lindsay Jack 78
 Lodge Anthony R. 92
 London Jack 85, 212, 240
 Lothe Jakob 136, 241, 242, 253, 254, 294, 314
 Lörscher Wolfgang 13
 Lubaś Władysław 102
 Lucas Michael 120
 Ludwig Stanisław 166
 Luter Marcin 20
 Luyatt Anne 201
- Ł
- Łomaczewska B. Danuta 172
 Łuczyński Edward 124, 125
 Łukasiewicz Małgorzata 260
- M
- Maingueaneau Dominique 263
 Majchrowski Zbigniew 249, 269, 281
 Majkiewicz Anna 14, 230, 260, 261, 263, 264, 288–291, 295, 302, 307
 Malmkjær Kirsten 40
 Mańka Henryka 15
 Marcel Gabriel 245
 Markiewicz Henryk 76, 142, 143, 237, 259, 260, 263, 265
 Markowski Andrzej 145, 146, 152
 Markowski Michał Paweł 36–38, 246
 Marryat Frederick 72, 73, 85, 86, 88, 96, 305
 Marshall Bruce 237
 Maupassant Guy de 113
 Marzec Bartosz 49, 68, 69, 78, 80

- Mason Ian 14, 261, 289, 301, 302
 Matthews William 96
 Matuszczyk Bożena 20
 Mayenowa Maria R. 94, 100, 205
 McDonald Peter 88
 McLeish Kenneth 302, 305
 Meisels Wojciech 300
 Melville Herman 78, 79, 212
 Miazgowski Bronisław 57, 60, 172
 Michałowska Mira 78, 79
 Mickiewicz Adam 61
 Milecki Aleksander 259
 Milewski Szymon 220
 Miller James E. 107
 Miłobędzki Józef 68, 82, 99, 128, 132, 133, 178
 Miłosz Czesław 61, 225, 280, 321
 Mioduszevska Ewa 241
 Mitosek Zofia 95, 259
 Mleczko Andrzej 68, 69
 Modzelewska Natalia 268
 Moroz Grzegorz 261, 266
 Morzinski Mary 120
 Munday Jeremy 13, 262
 Munro Neil 72, 75
 Mydla Jacek 269, 280, 292
- N
- Nabokov Vladimir 32
 Najder Zdzisław 67, 68, 69, 73, 78, 82, 83, 98, 99, 102, 116, 122, 128, 132, 148, 169, 172, 247
 Nałkowska Zofia 76
 Nawrocka Ewa 316
 Nawrocki Władysław 301
 Newmark Paul 178
 Nida Eugene 20, 81, 185
 Niebrzegowska Stanisława 136
 Nieckula Franciszek 146, 162
 Niedźwiedzki Władysław 100
 Niemczuk-Weiss Elżbieta 146
 Nietzsche Friedrich 34
 Nycz Ryszard 226, 259, 260, 280, 314
 Nykiel Joanna 213
- O
- Ojcewicz Grzegorz 10, 21, 26–28
 Olohan Maeve 40
 Olszaniec Włodzimierz 19
 Orr Mary 260
 Osadnik Wacław M. 49, 327
 Osborne Brian D. 71, 75
 Ożdżyński Jan 127, 133, 260
- P
- Pacukiewicz Marek 14, 254
 Pajdzińska Anna 191
 Palmer John 72
 Paloposki Outi 40, 41
 Partridge Eric 105, 158
 Paszek Jerzy 24
 Paszkowski Józef 266, 267, 269, 272, 277, 283, 287, 291, 318
 Pauly Véronique 120
 Pawling Sidney 97, 121
 Peisert Maria 162, 163
 Perczak Wanda 50, 67
 Pędziński Zbigniew 68
 Pfister Manfred 259, 263, 304, 315
 Piechota Marcin 51
 Pieczyńska-Sulik Anna 87, 90, 95, 206
 Pielichowski Juliusz 24, 29, 30
 Pigoń Stanisław 58
 Piwiński Leon 55
 Piotrowska Maria 12, 90, 220
 Pisarska Alicja 11, 159, 161, 279, 281
 Piwiński Leon 55
 Platon 20, 217
 Plimsoll Samuel 148
 Pluta Nina 176, 207
 Polak Jędrzej 24, 29–31
 Pokojaska Agnieszka 182, 272
 Prorok Leszek 64–66
 Przesmycki-Miriam Zenon 56
 Przybyszewski Stanisław 76
 Purdy Dwight H. 202, 227
 Putnam Walter 220, 227
- R
- Rajend Mesthrie 86, 87, 121
 Rajewska Ewa 26

- Rapin Réne 56, 114
 Ratajczak Wiesław 166, 248
 Recknagel Silja 96
 Reymont Władysław 76
 Ricoeur Paul 20, 21, 71
 Riffaterre Michael 259
 Ritz German 31
 Rodin Auguste 74
 Rodziński Witold 221
 Rolland Romaine 237
 Romaine Susane 207
 Romanowska Agnieszka 266, 267
 Romanowski Andrzej 266
 Roper Derek 302
 Rostworowski Emanuel 55
 Rude Donald W. 71, 143
 Rudolf Krzysztof 241
 Rudziński Roman 244
 Ruskin John 74
 Rychliński Jerzy Bohdan 14, 169, 171,
 172, 182, 183, 185, 192, 193, 197, 198,
 202, 203, 211, 212, 215, 216, 223, 231,
 232
- S
- Sadza Agata 46, 323
 Said Edward 244, 249, 276
 Saldanha Gabriela 38, 262
 Salwa Piotr 21
 Šavle Majda 122
 Sawicka Elżbieta 65
 Schleiermacher Friedrich 217
 Schulte Rainer 37
 Schuster Charles 175, 190
 Scott Walter 74, 109, 121
 Seńko Władysław 19, 20
 Shakespeare William 27, 140, 254, 265,
 266, 271, 272, 284, 285, 288, 289, 290,
 291, 294, 298, 315, 318, 319
 Sherry Norman 71, 72, 97, 220, 253
 Shaw George Bernard 96
 Siegel Jeff 207, 210
 Sienkiewicz Barbara 94, 95, 102
 Sienkiewicz Henryk 237, 251, 252
 Sienkiewiczówna Jadwiga 14, 236, 237,
 268, 269, 273, 277, 283, 287, 290, 295,
 308, 319, 324
 Simmons Allan H. 119, 161, 164, 165, 158
 Simpson Jacqueline 105, 158
 Sinclair Upton 66
 Singer Isaac B. 240
 Sito Jerzy S. 266, 269, 273, 278, 280, 283,
 287, 291, 320
 Siwicka Zofia 316, 318, 320
 Skibniewska Elżbieta 288
 Skiński Jan Emil 51
 Skiński Jan Kazimierz 51
 Skolik Joanna 78, 323
 Skorupka Stanisław 144, 145, 162, 163,
 226
 Skubalanka Teresa 104, 146, 158, 159
 Skucińska Anna 81
 Skudrzyk Aldona 15, 100, 108, 114, 142,
 143, 146, 165
 Skutnik Tadeusz 58, 60, 68, 172
 Skwara Marta 45, 62, 63, 261
 Sławek Tadeusz 235
 Sławiński Janusz 245, 261
 Słomczyński Maciej 26, 266, 267, 273, 278,
 280, 284, 288, 291, 318, 320
 Słowacki Juliusz 61
 Snell-Hornby Mary 24
 Socha Ireneusz 24, 29–31, 69
 Sofokles 20, 21
 Sokal Alan 33
 Sokolowski Richard 20, 26
 Sosnowski Adam 107, 112, 119, 164
 Sosień Barbara 289
 Stadtmüller Karol 212
 Staff Leopold 76
 Stanulewicz Danuta 99
 Stape John H. 121, 158, 161, 164, 165, 175,
 190, 208, 210, 214, 223
 Steinbeck John 80
 Steiner George 9, 19 20
 Stevenson Robert Louis 96, 114
 Stępnia Klemens 102, 158, 159, 162
 Stiller Robert 24, 25, 26, 31–32, 39, 62
 Stoch Magdalena 240

- Stuhr Jerzy 175
 Susam-Sarajeva Šebnem 40
 Swann Joann 86, 87, 121
 Szałagan Alicja 78, 171, 237
 Szarski Jan 220
 Szczepańska-Kowalczyk Katarzyna 16
 Szczepański Jan Józef 14, 63, 64, 80, 237,
 238, 246, 247, 268, 269, 273, 280, 283,
 287, 291, 296, 297, 308, 319, 324
 Szczepański Michał 16, 238
 Szczęsna Ewa 261
 Szekspir zob. Shakespeare William
 Szewc Andrzej 26
 Szkłowski Wiktor 42
 Szkocna-Czarnecka Julia 15
 Szpakowska Małgorzata 62
 Szymczak Mieczysław 118
- Ś
- Śląski Bolesław 126
 Świdarska Teresa 109, 110
- T
- Tabakowska Elżbieta 28, 39, 94, 95, 170,
 181, 182, 196, 197, 272
 Tarnawski Wit 61, 250
 Tarnawski Władysław 266, 267, 273, 278,
 280, 283, 287, 291, 318
 Tennyson Alfred 243
 Terlecki Tymon 56, 57
 Tesznar Tomasz 30, 69
 Tetmajer Kazimierz 56
 Thackeray William Makepeace 74
 Tofilska Marzena 15, 19
 Tokarz Bożena 15, 21, 170, 174, 236
 Tomaszewicz Teresa 11, 159, 161, 279,
 281
 Torop Peeter 20
 Toury Gideon 12, 261
 Treharne Elaine 160
 Trudgill Peter 87, 108
 Tukidydes 9
 Tuwim Julian 158
 Toury Gideon 24, 44, 47, 48, 265
- U
- Ujejski Józef 120
 Ulrich Leon 318, 319
 Ułaszyn Henryk 102
 Ulicka Danuta 90
 Urbańczyk Stanisław 86
 Urbanek Dorota 9, 26, 31–35, 41, 240, 260,
 261
- V
- Vaughan Alden T. 316
 Vaughan Virginia Mason 316
 Vázquez Adolfo L.S. 88, 122
 Venuti Lawrence 10, 11, 32, 38, 39, 82, 170,
 217, 218
 Vidan Gabrijela 56
 Vidan Ivo 56
 Villers Peter 120
 Vigny Alfred de 237
- W
- Wagner Richard 74, 305
 Warchala Jacek 146, 158, 159, 163
 Watt Ian 72, 74, 110, 136, 148, 166, 286
 Watson Helen 74
 Watts Cedric 98, 158, 164, 165, 169, 177,
 178, 200, 214, 223, 243, 244, 250, 253,
 254, 277, 307
 Wawrzyniak Zdzisław 246, 251
 Ważyk Adam 39
 Wąsiński Jan 16, 221, 379
 Wells Herbert George 75
 Wergiliusz 21
 Węśławska Emilia 30, 31, 48
 Whistler James McNeill 74
 Wilcox Jonathan 160
 Wilde Oscar 237
 Wilkoń Aleksander 85, 100, 123, 148
 Wilkoszewska Krystyna 35, 36
 Wimsatt William K. 253
 Winawer Brunon 77
 Witkacy zob. Witkiewicz Stanisław
 Ignacy
 Witkiewicz Stanisław Ignacy 42, 61, 62
 Wojtasiewicz Olgierd 90, 91, 146, 220

Indeks osobowy

- Wołk-Łaniewski Jerzy 16, 221, 379
Woolf Virginia 55, 73
Wordsworth William 298–300
Wójcik Mirosława 15
Wójcicki Józef 128, 160, 161
Wyka Kazimierz 61, 76, 250
Wyczańska Irena 76
Wyrzykowski Stanisław 58
Wysłouch Seweryna 22, 170
Wypiański Stanisław 56, 76
- Y
- Yates Norris W. 106, 148
Yeats William Butler 100
- Z
- Zabierowski Stefan 15, 50, 58, 64, 66, 78, 245
Zagórska Aniela (córka) 29–31, 58, 62, 67, 77, 113, 122, 140, 169
- Zagórska Aniela z domu Unger (matka) 50
Zagrodzki Wacław 82
Zarek Józef 21, 22, 24
Zaruski Mariusz 125, 128, 132, 171, 212
Zbierski Henryk 299
Zdunkiewicz-Jedynak Dorota 151, 152
Zieliński Bronisław 13, 16, 49, 78, 79, 81, 99, 100, 102, 103, 129, 130, 132, 133, 137, 138, 158, 159, 323
Zgorzelski Andrzej 265
Zieliński Tomasz 16
Ziomek Jerzy 22, 245, 261
Zyndram-Kościałkowska Wila 30, 78
- Ż
- Żeromski Stefan 10, 56, 57, 76, 237
Żupański Jan Konstanty 300
Życieńska Ewa 55, 74

Indeks rzeczowy

A

abundancja 109
adaptacja 217, 221
adekwatność 37
adresatywy 218
akt interpretacji abolujący zob. chybiony
 chybiony 246, 251, 274
akt kreacji 43
aluzja językowa 91
amplifikacja 93, 95, 190, 215, 216, 226, 233,
 288, 299
anachroniczny 132
anakoluty 145
angielszczyzna łamana 209
 nieformalna 147
 niestandardowa 144, 148
 podstandardowa zob. niestandar-
 dowa
 potoczna 147
animizacja 196, 200, 201
antropomorfizacja 196
antologizacja 46
archaiczny 103, 147, 151
argot 84, 85
argotyzm 158, 160, 161
asocjacje 91
asocjema 240, 241, 248
asymilacja 40, 60, 292
augmentatyw 103
autoreferencyjność 181, 298

B

biolekt 119
błędy wymowy 91
bohater zbiorowy 71

C

cechy dialektalne 96
 wymowy 91
chronological loops zob. pętle chronolo-
 giczne
chwyt utworu 42
cockney 13, 76, 91, 92, 96, 97, 100, 101
 żeglarski 99
cytat 267
 nieoznakowany 267, 268, 301
częstotliwość zob. frekwencja
czynnik frekwencji zob. frekwencja
 lokalizacji zob. lokalizacja
czytnik modelowy 21, 69, 175, 270, 286

D

deformacja 95, 203
degradacja (języka) 104, 214
deklinacja 208
delimatory cytatu 272, 288, 295
deminutywa 251
Descriptive Translation Studies zob. opi-
 sowe badania nad przekładem
dezintegracja ortograficzna 114, 115
dialekt 13, 83, 84, 86–88, 93, 105, 107, 110,
 210, 211

- geograficzny 94
 irlandzki zob. irlandzki angielski
 socjalny 94
 szkocki zob. szkocki angielski
 sztuczny 94
 wielkomiejski 106
 diachronia zob. perspektywa diachro-
 niczna
 dialektologia 83, 86, 110
 geograficzna 127
 dialektyzm 93, 94, 101
 dialog międzytekstowy zob. nawiązanie
 intertekstualne
 dialogowość 259
différance 35
domestication 10, 217
 domestykacja zob. udomowienie
 dominanta 177
 semantyczna 42–44, 170, 174,
 182
 translatorska 24, 42, 44, 170, 174,
 233
 translatoryczna 44, 170, 174, 181,
 187
 znaczeniowo-stylistyczna 13, 174,
 324
double bind 36, 37
 dwudziestolecie międzywojenne 10, 57,
 58, 60, 124
 dyferencjacja językowa 81, 87, 99, 112
- E
- egzotyzacja 13, 41, 217
 eksplikacja 95, 107, 161, 189, 193
 ekspresywizm 102, 119, 148
 ekspresywność 86, 105, 119
 ekwiwalencja 13, 20, 37, 280, 321
 dynamiczna 81, 185
 ekwiwalent 165
 epitety urągliwe 144, 163
 etnolekt 86
 eufemizmy 144, 186, 210, 213, 214
 ewaluacja tłumaczenia zob. ocena tłu-
 maczenia
- F
- FIGURA 181
 powtórzenia 185, 253, 284, 290,
 294
 stylistyczna 202
 fonetyka 96, 97
forenizacja zob. egzotyzacja
forenizacja zob. forenizacja
 formy adresowe 219
 dialektalne zob. dialektyzm
 frazemy 218
 frazeologia 86
 potoczna 149, 155, 156
 frazeologizm 105, 118, 150, 151, 162, 191,
 194, 247
 niestandardowy 101
 frekwencja 263, 264, 277, 282, 289, 294,
 295, 301
 funkcja (języka) prezentatywna 108
 socjolingwistyczna zob. prezenta-
 tywna
- G
- gained in translation* zob. zyskane w prze-
 kładzie
 genderlekt 86
 generalizacja 226, 228, 284
 gest semantyczny 42
glottal stop zob. zwarcie krtaniowe
 grafia nietypowa 288
 góralszczenie 100
 gwara 83, 84, 90, 94
 chłopska 100, 106
 górska 100
 marynarska 82, 85, 99, 117, 118, 128,
 132, 142, 143, 147, 210, 211
 miejska zob. wielkomiejska
 młodzieżowa 104, 161, 209
 podhalańska 91, 92
 przestępcza zob. żargon przestępczy
 studencka zob. młodzieżowa
 środowiskowa 84, 86, 120, 122, 166
 wielkomiejska 91
 zawodowa 84, 85
 złodziejska 91

żeglarska zob. marynarska
gwaryzm 93, 151

H

heteroglosja zob. wielogłosowość
hipoteza Sapira–Whorfa 127
serii 39, 40
historia recepcji przekładu 11

I

idiolekt 86, 91, 190, 210
idiomy 67, 114, 176, 181, 192, 193
idiosynkrazje językowe 121
imitacja 142
interpretacja 95, 164, 170, 241, 318
translatorska 43
interpretatio zob. interpretacja
intencja autora 90
intentio auctoris zob. intencja autora
intertekst 263, 267, 268
intertekstualność 14, 91, 92, 303, 304
obligatoryjna 14, 292
opcjonalna 11, 298, 321
intensyfikacja zob. amplifikacja
inwariant 94
inwersja 182
Irish English zob. irlandzki angielski
irlandzki angielski 13, 76, 108, 110

J

Jednostka przekładu 240
język artystyczny 117
figuratywny 176, 190
literalny 190, 199
morski 116, 117, 122, 123, 132
mówiony 84, 86, 99, 100, 102, 108,
142, 143, 148, 162
nautyczny zob. morski
podstandardowy 13, 112
potoczny 99, 100, 113, 132, 147
standardowy 217
symboliczny 117, 122, 123
środowiskowy 115, 116
techniczny 116, 117, 122, 123
(za)pisany 114

K

kapitał kulturowy 240
kategoria obcości zob. obcość w prze-
kładzie
kolokwializm 102, 105
kolokwialność 101, 102, 147, 151
komendy żeglarskie 138, 139
komizm słowny 193
kompensacja 93, 156, 157, 161, 216
konkretyzacja 251, 252, 268
konotacja 21, 48, 115, 195, 196, 257
kontekst historyczno-kulturowy 10, 12,
43, 59
historycznoliteracki 110
kulturowy 113, 235, 301
konteksty podwojone 42
kontrafaktura 230, 267, 285, 302
kopia 34
krytyka tłumaczeń 82
kultura docelowa 13, 14, 45, 47, 48, 50, 63,
110, 138
lądowa 127
literacka 142
morska 127
przyjmująca zob. kultura docelowa
kwalifikator 102
kolokwialny 152
pogardliwy 156
potoczny 102, 153, 154
przestarzały 153
slangowy 152
wulgarny 162

L

lapslekt 87
lect 86
lektura „nawracająca” 286, 299
wielokrotna zob. „nawracająca”
leksyka zob. słownictwo
lingo 85
literatura docelowa 47, 50
przyjmująca zob. literatura doce-
lowa
rodzima 47
lokalizacja 263, 264, 282, 301

lost in translation zob. zagubione w przekładzie

Ł

łamanie norm ortograficznych 115, 143, 165

łańcuch intertekstualny 14, 303, 305, 306, 310, 322

M

malowniczość (języka) 94

manipulacja 11, 45

manipuliści zob. szkoła manipulistów

marker dialektalny zob. wskaźnik dialektalny

nawiązania intertekstualnego 263, 269, 277, 286, 289, 294, 297, 318

implicitny zob. niejawny

niejawny 288, 290, 294, 321

pseudofonetyczny 93

marynistyka 68

mediacja 302

metacytacja 190

metafora 171, 176, 192, 195, 196, 202, 247, 272, 274, 279, 289, 302, 319

metaforyzacja 190

metoda rekonstrukcji 95

Młoda Polska 50, 51, 77, 100

mgławicowość 183, 247

mikrofigura 241, 242, 251, 252, 258

morfologia 91, 208

mowa cudza zob. słowo cudze

nacechowana 95, 123

niestandardowa 91, 92, 94, 99, 112, 113

podstandardowa zob. niestandardowa

potoczna 96, 102, 105, 151

standardowa 94

mowa zobrazowana 95

mówioność 142

N

nadtłumaczenie 178, 179, 277

nadinterpretacja 246

„nadmiar” semantyczny zob. nadwyżka sensu

nadwyżka sensu 286, 294, 299

„napięcie semantyczne” 263

narracja 190

narzeczce 94

nasemantyzowane 277

nawiązanie 268, 283

interekstualne 13, 199, 236, 258, 259, 262, 266, 282, 284, 296, 297, 301, 302, 310, 317

jawne 263

niejawne 263

intratekstualne zob. wewnątrztekstowe

tematyczne 267, 288, 295, 301

wewnątrztekstowe 14, 181, 185, 236, 241, 242, 248, 249, 296

nazwy części statku 133

członków załogi 140, 141

realiów 217

własne 203, 218

nautologia 133, 153, 154

neologizm 149, 165

neosemantyzmy 151

neutralizacja 90, 95, 109–111, 190, 203, 216, 280

niedookreślenie 183, 247

nieprzekładalność 90

absolutna 91

nośniki obcości zob. sygnały obcości

O

obcość w przekładzie 217, 218, 221, 225

obrazy języka 94

ocena tłumaczenia 43, 48, 82

odkształcać 88

odkształcenie zob. refrakcja

odniesienia międzytekstowe zob. nawiązania intertekstualne

interekstualne zob. nawiązania intertekstualne

ograniczenia (w tłumaczeniu) językowe 48

ekonomiczne 48

- ideologiczne 48
- okazjonalizm 166
- określenia ksenofobiczne 112
- opisowe badania nad przekładem 44, 48
- optimum przekładowe 23
- opuszczenie 5, 95, 96, 133, 188, 196, 197–200, 216, 279
- oralność 86, 148
- otwarcie serii 23, 30
- otwartość serii 21, 23, 26, 28, 29
- overtranslation* zob. nad tłumaczenie
- ożywienie zob. animizacja

- P
- parafraza 229, 267, 274, 302
 - z modyfikacją semantyczną 281, 286
 - z modyfikacją syntaktyczną 279, 299
- paralelizm strukturalny 253
- paramówioność (literacka) 114
- paratekst 12, 42, 210
- paremia 191
- parigot* 92
- patronat 10, 46, 57
- perspektywa diachroniczna 23, 41, 47, 218
 - synchroniczna 23, 24, 27, 41
- pętle chronologiczne 136
 - semantyczne 136
 - znaczeniowe zob. semantyczne
- pidgin* 171
- pisownia nietypowa zob. grafia nietypowa
- plagiat 25, 31
- plan diachroniczny zob. perspektywa diachroniczna
 - synchroniczny zob. perspektywa synchroniczna
- treści 108
- wykonania 108
- podobieństwo 40
- podwojenie kodów wypowiedzi 28, 86
- podwójne zobowiązanie zob. podwójne zadłużenie
- podwójne zadłużenie 36, 37
- pole asocjacyjne 241, 242, 247, 253, 321
 - konotacyjne zob. konotacja
 - semantyczne 290
 - skojarzeniowe zob. pole asocjacyjne
- polifonia 13, 76, 80, 86
- polifoniczność 278, 287
- polifoniczny 286
- polisemia 319
- polisystem 47
- polszczyzna
 - mówiona 151
 - potoczna 151
 - standardowa 109
- pominięcie zob. opuszczenie
- poprawność przekładowa 247
- porównania 199
- potocyzmy 152
- potoczność 86, 114, 123, 144, 147, 148
- powtórzenie 10, 34, 35
 - „nagie” 34
- poziom (języka) fonetyczny 110, 112, 144, 148
 - fonologiczny 109
 - leksykalny 100, 109, 144, 149, 208
 - morfologiczny 109, 144, 148
 - organizacji wypowiedzi 144, 148
 - składniowy 100, 109
 - syntaktyczny 148
- pozycja centralna (w polisystemie literackim) 47
- pozycja peryferyjna (w polisystemie literackim) 47
- prawo autorskie 26
- pre-tekst 263–266, 274, 279, 289, 292, 303, 308, 320
- problem tłumaczeniowy 12, 13, 41, 90, 110, 236, 317
- problem transatologiczny zob. problem tłumaczeniowy
- profesjolekt 85, 119, 123
- profesjonalizm 84, 118, 123
- protezy językowe 207
- prozaizm 76
- przejęcie motywu zob. nawiązanie tematyczne
- przekleństwa 210, 211

- przekład intralingwalny 206
kongenialny 23, 126
literacki 35, 261, 281, 324
niewierny 55
optymalny 22
podwojony 95
wzorcowy 5, 23, 31
przenośnia zob. metafora
prze-pisanie 10, 46
przesunięcie 93
przezwiska 209
 rasistowskie 163
przypis tłumacza 288
powieść polifoniczna 88
puste miejsce 178
- R
- rachunek różniczkowy 33
realia chińskie 223
redundancja 148
referencje intertekstualne zob. nawiąza-
nie intertekstualne
refraction 46
refrakcja 10, 46, 47, 59, 95, 209, 325
regionalizm 101
rejestr 102–105, 119, 209, 210
 kolokwialny 103, 143
 potoczny 149
répétition 35
retranslation 10, 38, 39
retranslation hypothesis 39, 40
retranslacja 38
rewriting 46
Różnia 35, 36
Różnica 10, 34, 35
różniczka zob. rachunek różniczkowy
różnogłosowość zob. wielogłosowość
- S
- sailor's Cockney* zob. *cockney* żeglarski
Scots zob. szkocki angielski
semiplagiat 25
seria otwarc 10, 21, 28, 30
 potencjalna 21, 22
 przekładowa 9, 21, 32–38, 45, 233, 235,
 323, 325
seria translatorska zob. seria przekła-
dowa
similia 32, 33
składnia 91
skojarzenia 90–92
slang 72, 75, 84, 85, 90, 153, 154, 160, 165
 marynarski 99
słownictwo 86, 91, 187, 207
 malajskie 50
 nacechowane emocjonalnie 102
 nacechowane rasistowsko 162, 164
 kolokwialne 102, 148
 morskie 124–126, 128
 nautyczne zob. morskie
 niekolokwialne 102
 obelżywe 162
 podstandardowe 110
 potoczne 101, 119, 122
 slangowe zob. slang
 specjalne 123
 specjalistyczne 118
 techniczne 124
 żeglarskie zob. morskie
słowo barwne 95
 cudze 88, 89, 95, 268, 278, 279, 286
 dwukierunkowe 88
 skrzydlate 265, 292, 319
 wewnętrznie zdialogizowane 94, 95
 wspólne (w przekładzie) 10, 25, 26,
 27, 140, 248, 249, 269, 297
 zobrazowane 89
socjolekt 83, 85, 86, 118, 119, 120, 149
 marynarzy 118
socjolingwistyka 86, 87
socjologia morza 107
spolszczenie 172
strategia 12, 188
 przekładu 170
 strategia manipulacyjna zob. mani-
 pulacja
styl potoczny 76, 85, 100, 149
stylizacja 13, 94–96, 106, 142, 171
substytucja 95
 dokładna 94

niedokładna zob. przesunięta
 przesunięta 95, 102
 sygnał nawiązania zob. marker
 implicytny 267
 uprzedni 282, 290
 sygnały obcości zob. obcość w przekła-
 dzie
 symplifikacja zob. uproszczenie
 synchronia zob. perspektywa synchro-
 niczna
 szkocki angielski 13, 76, 108, 109, 112
 dialekt 91
 szkoła manipulistów 44–46
 polisystemowa 44, 49
 зык przestawny zob. inwersja

Ś

ślady tłumacza 170

T

technika abundancji zob. opuszczenie
 eksplicacji zob. eksplicacja
 kompensacji zob. kompensacja
 neutralizacji zob. neutralizacja
 rozszerzenia 281
 tekst „uprzedni” zob. pre-tekst
 teriomorfizm 202, 250
 terminologia 13, 50, 76, 85, 118, 188
 morska 117, 124, 126, 127, 132, 200, 210
 nautyczna zob. morska
 techniczna 124
 zawodowa 85, 123
 terminy 176, 179, 183, 186
 morskie 124, 126–128, 132, 177, 200,
 210

TŁO 181

tłumaczenie dosłowne 157
 idealne 174
 peryfrastyczne 221, 225
 kongenialne zob. przekład konge-
 nialny
 pośrednie zob. retranslacja
 przybliżone 221
 tłumacz mediator 170
 toponimy 218

Tożsamość 10, 33–34
 transformacja tematyczna 264
 translacja zob. tłumaczenie
translatio 19
Translation Studies 32
 twory mowne 89

U

udomowienie 10, 13, 39, 41, 59, 217, 221,
 224
 uogólnienie zob. generalizacja
 uproszczenie 198–200, 207
 urodzienie zob. udomowienie
 uwarunkowania społeczne 165
 historyczne 323
 kontekstowe 293
 kulturowe 165, 221, 323
 literackie 323
 uwspółcześnianie (języka przekładu) 132,
 147, 165

W

walor echowy 81
 wariant mówiony 86
 wewnątrzdialogowy 90
 węzły żeglarskie 107
 wiązka przytoczeń 302, 321
 wiech 91, 151
 wieczny powrót 34
 wiedza uprzednia 206
 wielogłosowość 88, 89, 94, 95, 120
 wielosensowny 107, 272
 wierność w przekładzie 13, 43, 233
 wskaźnik dialektalny 93, 97, 99, 100, 109
 nawiązania intertekstualnego zob.
 marker nawiązania intertekstu-
 alnego
 wtrącenia 199
 wulgaryzmy 72, 101, 119, 144, 148, 214, 215
 wykolejenia składniowe zob. anakoluty
 wymowa 106, 225
 dialektalna 149
 irlandzka 112
 niestandardowa 148
 niestaranna 144

Indeks rzeczowy

wrażenia idiomatyczne zob. idiomy
wrażenie metaforyczne zob. metafora
wyzwiska 144
wzmocnienie zob. amplifikacja
wzorcowy przekład seryjny 30

Z

zabytek recepcji 48
zagubione w przekładzie 48
zapis fonetyczny 98, 165
 graficzny 111
 nieortograficzny 143
 ortograficzny 142
zapożyczenie 125, 132
znaczenie denotatywne 225
 konotatywne 225, 261
zyskane w przekładzie 48
zwarcie krtaniowe 96
związki frazeologiczne 84, 151, 243
 okazjonalne 151, 162
 potoczne 152, 153

stałe 151, 191
zniekształcone 151
zwrot kulturowy 46
zwroty idiomatyczne zob. idiomy

Ź

źródło 10, 32
źródłowość wtórności 10, 35

Ż

żargon 71, 72, 83, 84, 93, 132
 chińsko-angielski 208, 209
 marynarski 85, 88, 89, 115, 116, 124,
 151, 161
młodzieżowy zob. gwara młodzie-
żowa
pijacki 153, 154
przestępczy 103, 154, 155
więzienny 165
złodziejski 102, 161, 165
żargonizm 104

Spis fotografii i rysunków

- Fot. 1. Strona tytułowa czasopisma oraz dwie pierwsze strony polskiego tłumaczenia *An Outcast of the Islands* ze stycznia 1897 roku. Przekład opublikowany na łamach „Tygodnika Romansów i Powieści” pod tytułem *Wyrzutek* (<http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra/publication/92294?tab=1>), s. 52.
- Fot. 2. Rysunek Andrzeja Mleczki opublikowany w „Studencie” (1975), s. 69.
- Fot. 3. Jan Lemański (1866–1933), tłumacz *Murzyna z załogi „Narcyza”* Josepha Conrada (W. FELDMAN: *Współczesna literatura polska 1880–1904*. Warszawa: J. Fiszer, 1905), s. 77.
- Fot. 4. Bronisław Zieliński (1914–1985), tłumacz *Murzyna z załogi „Narcyza”* Josepha Conrada (archiwum rodzinne tłumacza), s. 79.
- Fot. 5. Szkice Bronisława Zielińskiego wykonane przy tłumaczeniu *Moby Dicka* Hermana Melville’a: nazwy części statku o konstrukcji drewnianej (archiwum rodzinne tłumacza), s. 129.
- Fot. 6. Szkice Bronisława Zielińskiego wykonane przy tłumaczeniu *Moby Dicka* Hermana Melville’a: nazwy części olinowania i omasztowania statku (archiwum rodzinne tłumacza), s. 130.
- Fot. 7. Szkice Bronisława Zielińskiego wykonane przy tłumaczeniu *Moby Dicka* Hermana Melville’a: nazwy masztów statku (archiwum rodzinne tłumacza), s. 131.
- Fot. 8. Jerzy Bohdan Rychliński (1892–1974), tłumacz *Tajfunu* Josepha Conrada (fot. D.B. Łomaczewska, East News), s. 172.
- Fot. 9. Halina Carroll-Najder (ur. 1926), tłumaczka *Tajfunu* Josepha Conrada (archiwum rodzinne tłumaczki), s. 173.
- Fot. 10. Porty traktatowe w Chinach, tzw. *Foreign Concession* (J. FENBY: *Chiny: upadek i narodziny wielkiej potęgi*. Tłum. J. WĄSIŃSKI, J. WOŁK-ŁANIEWSKI. Kraków: Znak, 2009), s. 222.
- Fot. 11. Portret Jadwigi Sienkiewiczówny wykonany na zamówienie Henryka Sienkiewicza przez Władysława Czachórskiego w 1901 roku (Muzeum H. Sienkiewicza w Oblęgorku), s. 237.
- Fot. 12. Jan Józef Szczepański (1919–2003), tłumacz *Smugi cienia* Josepha Conrada (fot. M. Kowalczyk, archiwum rodzinne tłumacza), s. 238.

Fot. 13. Ewa Chruściel (ur. 1978), tłumaczka *Smugi cienia* Josepha Conrada (archiwum rodzinne tłumaczki), s. 239.

Rys. 1. Otwartość serii dla *Jądra ciemności* Josepha Conrada, s. 29.

Rys. 2. Seria otwarć dla *Jądra ciemności* Josepha Conrada, s. 30.

Rys. 3. Parokrotne „ósemkowe” obwiniecie liny wokół nagła (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Belaying_Pin_%28PSF%29.jpg), s. 137.

Rys. 4. Schemat wprowadzania pre-tekstu do oryginału i przekładu, s. 304.

Rys. 5. Łącuchy intertekstualne w oryginale i w przekładzie, s. 306.

Rys. 6. Łącuch intertekstualny z dodatkowym ogniwem w oryginale, s. 310.

Series of Translations
Polish Versions of Joseph Conrad's Prose

Summary

The present work analyzes one aspect of Translation Studies – a series of translations on the basis of Joseph Conrad's prose. The first chapter is a theoretical analysis of the concept of 'a series of translations' in Polish as well as Western Translation Studies. In Western Translation Studies scholars use the term retranslation. This chapter delineates the evolution of the term 'series of translations' introduced by Edward Balcerzan and its development as well as modifications supplemented by Anna Legeżyńska and Grzegorz Ojcewicz. As far as the concept of retranslation is concerned the works of Antoine Berman, Paul Bensimon, Yves Gambier and Lawrence Venuti are discussed. Moreover in this chapter deconstruction approach to translation is explicated on the basis of the works of Giles Deleuze and Jacques Derrida who undermine the central opposition of the original and copy.

The second chapter is devoted to cultural implications of Joseph Conrad's translations. The outline of Conrad's reception in Poland was divided into several periods: Young Poland, Interwar Period, War Years, Contemporary Times. The approach to Conrad's works and manner in which his books were interpreted and received in Poland depended on the cultural, historical and political context. Analyzing Conrad's translations and their impact on Polish culture one can detect the phenomena of "manipulation", "refraction" and "re-writing". According to different types of patronage Conrad's works were to be included in the canon of Polish literature (Stefan Żeromski's patronage) so that they would become "transparent". The writer was enmeshed in ideological debates with Western capitalism in the socialist People's Republic of Poland (PRL) and in consequence crossed out from publishing and reading lists in Poland (socialist state authorities' patronage).

Chapters III to V are analytical in nature. In each of those chapters the cultural and historical context was delineated (the views of British critics, the writers' opinions expressed in private correspondence, last but not least the opinions of Conrad himself triggered by the critical reception). Moreover the translators' profiles were presented as well as the cultural context in which the translated text was produced. Additionally paratexts of translation (forewords, afterwords, footnotes, glossaries, translators' press interviews) were commented upon. The analytical chapters concentrate on several major translational issues. The third chapter is devoted to the retranslations of *The Nigger of the "Narcissus"* produced by Jan Lemański (1920) and Bronisław Zieliński (1961). The translation issues that were chosen for this comparison comprise translation of dialects and terminology. The fourth chapter consists in the analysis of Polish retranslations of *Typhoon* by Jerzy Bohdan Rychliński (1926), Halina Carroll-Najder (1972) and Michał Filipczuk (2000). For this novella a crucial translational problem was the semantic dominant used a noun not an adjective (dominanta semantyczna). The last chapter focuses on intertextual chains on the basis of Polish retranslations of *The Shadow-Line*

Zusammenfassung

produced by Jadwiga Sienkiewiczówna (1925), Jan Józef Szczepański (1972) and Ewa Chruściel (2002).

Agnieszka Adamowicz-Pośpiech

Eine Übertragungsreihe Polnische Äquivalente der Prosawerke von Joseph Conrad

Zusammenfassung

Der Gegenstand der vorliegenden Abhandlung sind Übertragungsreihen, die hier am Beispiel der Prosawerke von Joseph Conrad untersucht werden. Das erste Kapitel konzentriert sich auf theoretische Konzepte der Übertragungsreihe, die sowohl in der polnischen, wie auch in der westlichen Translationswissenschaft funktionieren. Im Westen wird im Bereich von *Translation Studies* die Bezeichnung *retranslation* gebraucht. Im ersten Kapitel schildert die Verfasserin die Entwicklung des Begriffs „Übertragungsreihe“ in Polen, indem sie die Werke von solchen Forschern, wie u.a.: Edward Balcerzan, Anna Legeżyńska und Grzegorz Ojcewicz untersucht; wenn es um westliche Übertragungsreihen geht, bezieht sie sich auf die von Antoine Berman, Paul Bensimon, Yves Gambier und Lawrence Venuti formulierten Bemerkungen. Sie schildert dekonstruktive Betrachtungsweise der Übertragung von Giles Deleuze, die die grundlegende Opposition *Original – Kopie* aufhebt.

Im zweiten Kapitel wird die Bedeutung von den Übertragungen Joseph Conrads Werke für die polnische Kultur ergründet. Die Geschichte der Rezeption Conrads Werke in Polen wird in einigen Zeitabschnitten gezeigt: Jungpolen, Zwischenkriegsjahre, Kriegs- u. Nachkriegszeit und die heutige Zeit. Die Rezeption der Werke des *Lord Jims* Autors veränderte sich je nach den kulturgeschichtlichen und politischen Umständen. Analysiert man verschiedene Übertragungen seiner Werke und deren Einfluss auf annehmende Kultur, so sieht man am deutlichsten solche Phänomene, wie: „Refraktion“ und „Um-Schreibung“. Je nach dem „Patronat“ wurden Conrads Werke in den polnischen Literaturkanon so hineingepasst (unter dem Patronat von Stefan Żeromski), damit der Schriftsteller, nach den in der heutigen Translationswissenschaft gebrauchten Termini, „transparent“ wird. Conrad wurde in verschiedenerelei ideologische Diskussionen zwischen der sozialistischen Volksrepublik Polen und den kapitalistischen Westländern verwickelt und von der Liste der in Polen veröffentlichten und neu aufgelegten Bücher gestrichen (unter dem Patronat der sozialistischen Macht).

Nächste Kapitel (3–5) bilden den analytischen Teil der Abhandlung. In jedem von ihnen werden kulturgeschichtliche Umstände geschildert, unter denen das Werk entstanden worden ist (Reaktion der britischen Kritiker, die von den Schriftstellern schriftlich ausgedrückten Meinungen, eigene Bemerkungen des Autors über sein Werk und über Kritik). Die Verfasserin schildert die Porträts der Übersetzer und die Bedingungen, in den sie arbeiteten. Sie kommentiert auch die eine konkrete Übertragung betreffenden Paratexte (Nachworte, kritische Rezensionen oder Interviews in den Zeitungen).

Zusammenfassung

In analytischen Kapiteln konzentriert sie sich auf einige theoretische Aspekte der Übertragung.

Das dritte Kapitel ist der Reihe von den Übertragungen des Werkes *Der Nigger von der Narcissus* gewidmet, die von Jan Lemański (1920) und Bronisław Zieliński (1961) veröffentlicht wurden. Untersucht werden hier die Übersetzung von Dialekten und die Terminologie. Im Mittelpunkt der Analyse stehen im vierten Kapitel polnische Äquivalente des *Taifuns*. Die Novelle wurde in Polen dreimal übertragen: im Jahre 1926 von Jerzy Bohdan Rychliński, im Jahre 1972 von Halina Carroll-Najder und im Jahre 2000 von Michał Filipczuk. Die Verfasserin analysiert sie in Bezug auf die Identifizierung von der semantisch-stilistischen Dominante und der damit verbundenen Metaphern. In dem letzten Kapitel befasst sie sich mit dem Problem der intertextuellen Anknüpfungen und der Intertextualität in der Übersetzung. Das Problem bespricht sie anhand der Übertragungsreihe von dem Werk *Die Schattenlinie*. Sich des von Hatim und Mason geschaffenen Begriffs „intertextuelle Kette“ bedienend beweist sie, dass manche Anknüpfungen optional sind und brauchen im sekundären Text nicht gebraucht werden. Die obligatorische Intertextualität wird von der Verfasserin dagegen in Anlehnung an die von Anna Majkiewicz angefertigte Liste der Anführungen untersucht. Zu polnischen Äquivalenten der *Schattenlinie*, die hier berücksichtigt werden, gehören die Übertragungen von Jadwiga Sienkiewiczówna (1925), Jan Józef Szczepański (1972) und Ewa Chruściel (2002).

Redaktor
Barbara Jagoda

Projekt typograficzny
Tomasz Gut

Projektant okładki
Piotr Kossakowski

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Korektor
Marzena Marczyk

Łamanie
Marek Zagniński

Copyright © 2013 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2215-5 (wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-218-5 (wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 24,0. Ark. wyd. 30,5.
Papier Alto 80 g/m², vol. 1,5 Cena 52 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

[Kup książkę](#)

Cena 52 zł (+ VAT)

Agnieszka Adamowicz-Pośpiech **Seria w przekładzie**

ISSN 0208-6336

[Kup książkę](#)